

האמנם נימולו כל המצרים בשנות הרעב!?

הרב יחזקאל סופר

ספר בראשית פרק מא

(נה) וַתִּרְעַב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל פַּרְעֹה לֵאמֹר וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְכֹל מִצְרַיִם לָבוֹ אֶל יוֹסֵף אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ: (נו) וַהֲרַעַב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הָרַעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

רש"י על בראשית פרק מא פסוק נה

(נה) ותרעב כל ארץ מצרים – (נ"ר) שהרקיבה תבואתם שאלרו חוץ משל יוסף: אשר יאמר לכם תעשו – לפי שהי' יוסף אומר להם שימולו וכשצאו אלל פרעה ואומרים כך הוא אומר לנו א"ל למה לא לברתם בר והלא הכריז לכם ששני הרעב באים אמרו לו אספנו הרבה והרקיבה אמר להם א"כ כל אשר יאמר לכם תעשו הרי גזר על התבואה והרקיבה מה אם יגזור עלינו ונמות:

והדברים תמוהים [כפי שהקשה רבנו זי"ע¹]:

1. וכי מנין לו לרש"י מפשוטן של התיבות "אשר יאמר לכם תעשו" שיוסף דרש מכל המצרים למול? אולי דרש מהם כאברהם, שיברכו על המזון?...
2. ואולי היתה כוונת פרעה כפשוטו, שכמה שיאמר להם לשלם בכסף² או באופן אחר על התבואה שבמאגריו, יעשו כדבריו בלית ברירה?
3. ובפרט שפירוש כזה מעורר מיד את השאלה [שנידונה במפרשי המקרא]: איזה ענין היה ליוסף שימולו המצרים? וכי רצה לגיירם! [ורש"י כלל לא מתייחס להסברת תועלת הדרישה המוזרה הזו]

¹ ראה לקו"ש ח"י שיחה ב' לפ' מקץ.

² כדפי' בחזקוני עה"פ.

ומבאר רבנו בלקו"ש את הרקע בפשוטו של מקרא שהכריח את רש"י לחפש אגדה המיישבת את המקרא, כי כשבן חמש למקרא קורא הפסוק, מיד צצה בעיניו השאלה הכי פשוטה:

- א. לאחר שבע שנות שלטונו של יוסף כמשנה למלך ובמיוחד בתור שר הכלכלה, שתכנן את כל אגירת התבואה למען שנות הרעב, מה לעם לבא להתלונן אצל פרעה?! והרי לא הוזכר במקרא שום רמז שיוסף סירב לפתוח לעם את האוצרות שאגר!
- ב. אין זאת אלא שדרש מהם למול עצמם כתנאי לקבל תבואה מיוסף ועל זה התקוממו והתלוננו בפני פרעה וכו'.

ובאשר לתועלת שבדרישה מוזרה זו, מבאר הרבי: שהמניע של יוסף לדרישה כזו, היה מדין הציווי לאברהם שעליו למול גם את כל ילידי ביתו ומקנת כספו³ [חיוב 'מילת עבדיו'] – א"כ כשליט על כל ארץ מצרים ה"ה כ'עבדיו' שמוטל על יוסף חיוב להשתדל על כל פנים שיהיו נימולים.

ובאמת מחדש רבנו שדרישה זו מתחילתה, לא הייתה קשורה כתנאי לקבלת התבואה מיוסף, אלא [כדיוק ל' רש"י:] 'שהיה יוסף אומר להם שימולו', תמיד מאז ומקדם, אלא שבהגיע הרעב, עתה כשהיתה בידו הזדמנות להציב להם תנאי לקבלת התבואה, כדי לכופם למול, היתה זו חובתו של יוסף!

התמיהות שעדיין נותרו:

1. היעלה על הדעת שתושבי עם שלם שטופי-זימה יסכימו לפגום בתאוותם הכי עמוקה, רק בגלל 'גחמות-דתיות'⁴ שהמושל החדש הזר, ייכפה עליהם? הלא וודאי יעדיפו למרוד בו ולשדוד את אוצרות התבואה...
2. אם אמנם נערך בפועל 'מבצע מילה' למיליוני תושבי מצרים, מדוע אין שום איזכור מפורש בתורה על כך? בניגוד למה שאירע בשכם שם מלו רק תושבי עיר אחת, כמה האריכה התורה באותו מעשה – ואילו כאן שתיקה כה מהדהדת...

---

³ דבר שכבר למד בן חמש למקרא בפרשת לך-לך.

⁴ ואינו דומה למילת אנשי שכם, שם הרויחו במגמות הזימה שלהם, את הזכות לקחת מבנות יעקב ככל העולה על רוחם, גם בני יעקב לא כפו זאת עליהם, שהרי אם לא ירצו 'ולקחנו' אחותנו והלכנו' ותו לא מידי!

3. גם להלן במיפגש יוסף ואחיו, משמע [שלא רק שלא הגיעה השמועה על כך עד לארץ כנען, אלא שגם] האחים שירדו למצריים פעמיים, לא ידעו מאומה על 'מבצע מילה' בכל תושבי מצרים, כדמוכח מהפסוקים להלן:

ספר בראשית פרק מה

(ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו גִּשּׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף
אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרָיִם:

רש"י על בראשית פרק מה פסוק ד

(ד) גָּשׁוּ נָא אֵלַי – ראה אותם נסוגים לאחור אמר עכשיו אחי נכלמים קרא להם בלשון רכה ותחנונים והראה להם שהוא מהול (ב"ר):

ולכאורה מה ראייה היא זו? הרי רש"י עצמו פי' לעיל [מא, נה]. שיוסף אמר לכל המצרים שרצו לקבל לחם, שימולו בלית ברירה, א"כ אין זה סימן המברר שהוא אמנם אחיהם! שמא גם הוא נימול ככל עמו⁵...

חזקוני על בראשית פרק מה פסוק ד

(ד) גָּשׁוּ נָא אֵלַי – ... פרש"י הראה להם שהוא מהול ... ואעפ"י שהמלכים נימולים היו כמו שפרש"י אשר יעשה לכם תענו, היינו מחמת דוחק רעב, אבל הוא עשיר אם כן לא מל אם לא היה יהודי. ד"א השבטים לא היו יודעים במלכים שהם נימולים ולכך היה להם להכיר ביוסף במילתו.

ודבריו תמוהים:

לתירוץ הראשון: הרי הרעב פגע לא רק בעניים אלא גם בעשירים⁶ [כדבר פרעה אל 'כל מצרים' כמ"ש "ותרעב כל ארץ מצרים"]

ולתירוץ השני: היתכן שעם שלם מלו עצמם בעל כרחם, והשמועה לא הגיע לעמי הסביבה?!

---

⁵ ואין לתרץ שהמון העם נאלץ למול כדי לזכות לקצבת לחמו, אבל המשנה למלך אינו זקוק 'לשלם מחיר' עבור פרנסתו הוא - כי יש לומר, שמה שאומר למצרים לעשות - גם הוא עושה...

⁶ ... 'והרעב היה על כל פני הארץ' ראוי היה למקרא לומר על הארץ מה ת"ל על כל פני הארץ אמר רבי שמואל בר נחמן בא ללמדך שלא התחיל הרעב אלא בעשירים שאין 'פני הארץ' אלא עשירים ... [מדרש תנחומא מקץ פרק ז].

4. ועוד, אם אמנם נודע לאחים שמושל מצרים דרש מכל העם המצרי להיות נימולים, האם זה לא עורר את יעקב אביהם ואף אותם לשאול עצמם:

מנין ל'משנה למלך' מצרים הזה, דרישה כה 'עברית'? אם זה לא אחיהם האובד יוסף, כיצד א"כ לא הבינו מיד ש'מושל' זה אינו אל יוסף?!

מלבד כל זאת, בדרך הפשט קשה לקבל, שיוסף חייב היה למולם מדין 'עבדיו', האמנם אזרחים הכפופים למלכם, דינם כ'עבדים מקנת כספו'?

תדע, שהרי למרות שאמר להם למול [ולדעת רבנו, מאז ומקדם] בכל זאת לא נענו לדרישתו ואף באו להתלונן עליו אצל פרעה, וכי כך דרכם של 'עבדים מקנת כספו'?

והלא אפילו בעבד פרטי, שהוא קנין כספו ממש, פסק הרמב"ם:

רמב"ם יד החזקה - הלכות עבדים פרק ח

(יב) הקונה עבד מן העכו"ם סתם ולא רצה למול ולקבל מצות העבדים, מגלגלין עמו [=היינו, מנסים לשכנעו] כל שנים עשר חדש ואם לא רצה, חוזר ומוכרו לעכו"ם או לחוצה לארץ

ואם התנה העבד עליו תחלה שלא ימול ה"ז מותר לקיימו כל זמן שירצה בגיותו ומוכרו לעכו"ם או לחו"ל...

הא למדת, שלמרות שכאדון יש לו סמכות כפייה למרותו, עד שאפילו מותר להכותו שישמע בקולו, בכל זאת לא מצינו הוראה המחייבת את האדון 'לכוף' את עבדו למול,

אעכו"כ מי שאינו אלא אזרח המדינה⁸, שיש לו עצמאות של בן חורין, מלבד חובתו לחוקי המדינה, למה יכריחם יוסף למול בכפייה?!

---

⁷ האם גם יוסף יכול היה לסרב לפקודת פוטיפר אדונו ואולי להגיש תלונה לפרעה על התעללות אדונו בו?!

⁸ ראה שמואל ב – ח, יד. "ויהי כל אדום עבדים לדוד" ולא מצינו שדאג למולם... וגם רבנו בשיחתו שם ע' 139 בהערה 23 מציין לאנציקלופדיה תלמודית ע' דינא דמלכותא שלדעת כמה ראשונים דין אנשי המדינה שגופם קנוי למלך [ומזה מובן שאין זה לדעת כולם] ואולי פירש כן רבנו לפי דעת המדרש [ב"ר פרשה צ. פיסקא ו.] שהוא כנראה מקורו של רש"י, שסובר שיוסף 'כפאן למול', ולא בא רבנו אלא לבאר מה ראה יוסף לדאוג למילתם, אבל לא התייחס לתמיהות שעדיין נותרו.

ועוד, אם אמנם דין 'עבדים' להם, מנין היה להם כסף ומקנה לתת ליוסף, הרי 'כל מה שקנה עבד קנה רבו'? ורק לאחר ששילמו לו במיטב כספם ומקניהם בשנת הרעב הראשונה, כשהגיעו מים עד נפש אמרו:

ספר בראשית פרק מז

(יח) וַתֵּתֶם הַשָּׁנָה הַהוּא וַיָּבֹאוּ אֵלָיו בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא נִכְחַד מֵאֲדֹנֵי כִּי אִם תֵּם הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל אֲדֹנֵי לֹא נִשְׁאַר לִפְנֵי אֲדֹנֵי בְּלֹתֵי אִם גּוֹיְתֵנוּ וְאֲדָמְתֵנוּ: (יט) לָמָּה נָמוּת לְעֵינֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲדָמְתֵנוּ קִנְיָה אֶתְנוּ וְאֶת אֲדָמְתֵנוּ בַּלָּחֶם וְנִהְיָה אֲנַחְנוּ וְאֲדָמְתֵנוּ עֲבָדִים לַפְּרָעָה וְתֵן זֶרַע וְנִחְיָה וְלֹא נָמוּת וְהָאֲדָמָה לֹא יִתֵּשׂ: (כ) וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת כָּל אֲדָמַת מִצְרַיִם לַפְּרָעָה כִּי מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי חֲזַק עָלֵהֶם הָרָעָב וַתְּהִי הָאָרֶץ לַפְּרָעָה:

משמע שעד אז, לכאורה, לא היו בגדר 'עבדים' בבחינת 'קנין כספו', וגם כשקנאם, היה זה 'לפרעה' [שהוא האדון שלהם] הרי שעל יוסף לא היה חיוב למולם!

אי לכך, ננסה להציע דרך נוספת שתפתור את השאלות הללו:

על מה היתה צעקת העם אל פרעה?

למקרא תיאור השפעת הרעב, מתעוררת לכאורה סתירה בפסוק מיניה וביה:

ספר בראשית פרק מא

(נד) וַתִּחְלִינָה שְׁבַע שָׁנֵי הָרָעָב לָבוֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי רָעָב בְּכָל הָאֲרָצוֹת וּבְכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם:

(נה) וַתִּתְרַעַב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל פְּרָעָה לֵלֶחֶם וַיֹּאמֶר פְּרָעָה לְכָל מִצְרַיִם לָכוּ אֵל יוֹסֵף אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ:

א. אם "בכל ארץ מצרים היה לחם" – כיצד יתכן ש"ותרעב כל ארץ מצרים"? ועל מה צעקו העם?

(נו) וְהָרַעַב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר
בָּהֶם וַיִּשְׁבֶּר לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֵק הָרַעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

רש"י על בראשית פרק מא פסוק נו
(נו) על כל פני הארץ – מי הם פני הארץ אלו העשירים (ז"ר): את כל
אשר בהם – כתרגומו די בהון עיבורא:

ב. מדוע מוציא רש"י הפסוק מידי פשוטו [שכולם רעבו]? מה המיוחד
ב'עשירים'? הלא אדרבה! המה היה להם ודאי יותר תבואה מהמון העם
עובדי האדמה...

ג. גם צ"ל מה מוסיף פירוש התרגום להבנת התיבות "את כל אשר בהם"?

על כן הקדים רש"י בד"ה הקודם ותרעב:
(נה) ותרעב כל ארץ מצרים – (ז"ר) שהקיצה תבואתם שאלרו חוץ משל
יוסף:

מאבק ה'עשירים' על עצמאותם הכלכלית

הבה נתאר מה התרחש בכלכלת מצרים מעת התחלת שנות הרעב [למרות
היות בה אוצרות תבואה עמוסים עד אין ספור]:

ספר בראשית פרק מא

(לד) יַעֲשֶׂה פַּרְעֹה וַיִּפְקֹד פְּקָדִים עַל הָאָרֶץ וַחֲמִשָּׁה אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם
בְּשִׁבְעַת שָׁנִי הַשָּׁבַע: (לה) וַיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל אֲכָל הַשָּׁנִים הַטֹּבוֹת הַבָּאִת
הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ בָר תַּחַת יַד פַּרְעֹה אֲכָל בְּעָרִים וְשָׁמְרוּ: (לו) וְהָיָה
הָאֲכָל לְפָקֶדוֹן לְאֶרֶץ לְשִׁבְעַת שָׁנֵי הָרַעַב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וְלֹא תִכְרֹת הָאָרֶץ בְּרַעַב:

רש"י על בראשית פרק מא פסוק לד
(לד) וחמש – כתרגומו ויזרזון וכן וחמוסים:

לשם מה הוצרך לזרזם? ובאמת כל פרשני המקרא פירשוהו: מל' 'חמישית'⁹ שהיה מעין מס שכל החקלאים חייבים להפריש 'חמישית' מתבואתם בשנות השובע [שהוא יותר משיעור 'מעשר' המס הרגיל למלך] לשם 'אגירה-לאומית', לכן צריך לזרזם שיפרישו 'חומש' מתבואתם.

לאור זאת, לא הוצרך המון העם לאגור תבואה לעצמו, שהרי לתצרוכתם בשנות-השובע היה להם די והותר, וכבטחון כלכלי עתידי לשנות הרעב הממשמשות ובאות, הרי הקצו 'חמישית' שנצברת במחסני אוצר המדינה...

... (מח) וַיִּקְבֹּץ אֶת כָּל אֲכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּתֵּן אֲכָל בָּעָרִים אֲכָל שָׂדֵה הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ: (מט) וַיִּצְבֹּר יוֹסֵף בָּר כָּחוֹל הַיָּם הֶרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי חָדַל לִסְפֹּר כִּי אֵין מִסְפָּר:

אלא ש'פני הארץ' ['אלו העשירים'] שהיו להם ריבוי שדות תבואה [מעבר לגינה הפרטית הקטנה של העניים], לאחר שהפרישו את ה'חומש' שלהם, עדיין נותר להם ריבוי עצום של 'תבואה', מעבר לתצרוכתם האישית, אותה אגרו לעצמם באוצרותיהם הפרטיים, כשמטרתם כפולה:

א. כ'פני הארץ' לא רצו העשירים להיות 'נזקקים' למחסני 'משרד הרווחה' של יוסף, המהגר הזר שהשתלט על כלכלתם. כאשר הם אישית יכולים להתכלכל עם משפחתם, מהתבואה שאגרו.

ב. הכינו לעצמם מצבורים אדירים של תבואה, למטרות ספסרות, כדי שיוכלו להתעשר בשנות הרעב, ממכירת סחורתם לעניי עירם וגם לנוודים שיבואו ממדינות הסביבה.

אלא שעם התחלת הרעב, נתקלו בתופעה פלאית, התבואה שאגרו העשירים לתצרוכתם הפרטית נותרה בעינה, אבל היתרה העודפת¹⁰, אותה הכינו לשם ספסרות והתעשרות על חשבון ההמונים, הרכיבה! ולא היה להם במה לסחור...

⁹ ולהעיר שגם רש"י רומז לזה באמרו: 'וכן 'וחמושים' [שמות יג, יח]. ושם מפרש ד"א מחומשים – אחד מחמישה...

¹⁰ כמדויק בלשון רש"י: 'אמרו לו [לפרעה] אספנו הרבה והרכיבה' - כלומר, מה שאגרנו הרבה מעבר לתצרוכת האישית, היא זו שהרכיבה...

נמצא שלא היה להמון העם מהיכן לקנות לחם! [אף ש'בכל ארץ מצרים היה לחם' – עם כל זאת – 'ותרעב... ויצעק העם אל פרעה ללחם'] כי יוסף עדיין לא פתח את אוצרות המדינה, כל זמן שישנה תבואה בשוק החפשי הפרטי...

האוכלוסיה העשירה, חשדה ביוסף שהוא זה שקילל את תבואתם [בכח ניסיון] שתרכיב... והראיה, שהרי תבואתו של יוסף לא הרקיבה!

ועל כך באו להתלונן אל פרעה, שהוא חרג מסמכותו, לדעתם, תפקידו של יוסף רק לשריין תבואה להמונים, אבל אין לו זכות להטיל מארה בתבואת העשירים, כדי לחסל את השוק הפרטי!..

האפשרות שהציע להם יוסף

יוסף הסביר להם שכל הברכה של שנות השובע, אותה הראו לו משמים דרך פתרון חלום פרעה, באה מאת האלקים בעצמו שהועיד את יוסף לתפקיד שכל כלכלת מצרים כולה תושפע על ידו ותרוכז תחת איש האלקים [כפי שהיה ידוע ומפורסם בכל מצרים, הצהרת פרעה "אחר הודיע אלקים אותך כל זאת אין חכם ונבון כמוך"].

בזה יובן גם דבר פלא:

כיצד יתכן שיוסף המשנה למלך עומד ומפקח בעצמו על חלוקת המזון לכל הבאים מצריימה? האין לו פועלים ופקידים שיעשו זאת במקומו? אין זאת אלא שהיה לו אינטרס אלוקי שהוא ורק הוא יהיה 'משפיע-הכלכלה' והמשביר לכל העולם!

כל זה – הסביר להם יוסף – בא לו בזכות היותו 'מהול' ובן בריתו של האלקים¹¹, על כן העמיד בפניהם את הבחירה:

אם חשוב לכם להיות בעצמכם 'משפיעי מזון' להמונים, זה יתכן רק באם תסכימו מרצונכם לפעול כ'עבדיו ממש' בשליחותו, אלא שאז כ'עבדים' יצטרכו להסכים למול עצמם¹², שבוזה יבטאו העשירים שהשפעתם איננה אלא מכח יוסף ובשליחותו!

---

¹¹ כמרומז בפסוק: "הא לכם זרע וזרעתם את האדמה"... שהשפעת המזון למצרים כמוה כהשפעת הזרע מן המילה.

¹² ואולי לזאת התכוון רבנו בפרשו שאמר להם למול מדין 'מילת ילידי ביתו קנין כספו', כי בקבלם על עצמם 'עבדות ממש' – מעבר לחובתם האזרחית, יש אמנם על יוסף חיוב למולם.

ברם, אם המחיר של 'הסרת הערלה' כבד מידי עבורם, עדיין יוכלו ממנו לקבל אוכל ככל המון העם, כי אוצרות יוסף עומדים לרשות כל האזרחים, ללא שום תנאי - גם אם לא ימולו!

אבל, הזהיר יוסף, שכל נסיון של העשירים לעקוף אותו ולהשפיע עצמאית לחם להמונים, לא יצלח כי יירקב!... העשירים כמובן לא קבלו את הצעתו וראה זה פלא כל הסחורה שהוציאו לשוק השחור למכירה עצמאית - נרקבה...

מה היתה המלצת פרעה?

פרעה לא המליץ להם להימול, שהרי גם הוא עצמו בוודאי לא מל עצמו... אלא רק אמר להם: אין לכם ברירה, בין כך ובין כך "לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו":

- אם תחליטו להסכים למול מרצונכם, כהצעת יוסף, אז תצילו לפחות חלק מהמאגרים העודפים, אלו שטרם הוצאתם למכירה, שעדיין לא נרקבו, תוכלו למכרם בשוק תחת שליחותו של יוסף, כאמור.
- ואם תחליטו שאינכם מעוניינים לימול, כפי שהיה צפוי, אל תנסו להתמרד נגד פקודותיו ולהשתלט על המאגרים הלאומיים, כי שמא 'יגזור עלינו' [שגם כל המאגרים שנאגרו על ידו בשנות השובע יירקבו גם הם – ואז ממילא] ¹³ - ונמות'

סיכומו של דבר:

אינכם חייבים לקבל את ההצעה של ה'מילה' אבל בכל מקרה "לכו אל יוסף [כל¹⁴] אשר יאמר לכם תעשו".

ואכן הפקיע יוסף את מאגרי העשירים [שמעבר לתצרוכתם האישית] כמ"ש:

ספר בראשית פרק מא

(נו) וְהָרַעַב הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר לְמִצְרַיִם וַיַּחֲזֵק הָרַעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

למי הכוונה 'בהם'? באוצרותיו של יוסף? הלא אינם מוזכרים כלל בפסוק זה!

¹³ תדע, שכן פרעה לא אמר 'שמא יגזור עלינו שנמות' – כי מדוע מגיע להם 'מיתה'? אלא שיגזור רקבון על התבואה וממילא 'ונמות'...

¹⁴ תיבת 'כל' הוסיף רש"י [אף שלא נאמרה בכתוב] לרמז: כך און כך תיאלצו להיכנע לדרישותיו או שתמולו כדבריו או שתגנזו את תכניותיכם העצמאיות כדרישתו.

(נו) על כל פני הארץ - מי הם פני הארץ אלו העשירים (ב"ר): את כל אשר בהם - כתר גומו די בהון עיבורא:

אותם המוזכרים לעיל בפסוק הם 'פני הארץ' [היינו, העשירים] שסחורתם שכבר הוציאו קודם למכירה עצמאית נרקבו באורח פלא... ועתה הורה יוסף לפתוח את 'כל אשר בהם', כלומר, להפקיע את מה שנותר במחסניהם של אותם עשירים, וזהו "וישבור" [ממחסני הספרים העשירים] למצרים", מפני שכל עוד נותר לחם במיגזר הפרטי, הוא לא יסכים לפתוח לציבור הרחב את 'אוצרות המדינה' שאגר בשנות השובע!

ולכן 'ותרעב כל ארץ מצרים' עד שייכנעו לדרישותיו!..

התועלת בהצעת ה'מילה':

לא היה בכוונתו של יוסף לערוך 'מבצע מילה' לבני נח... אלא הציע להם משימה שידע מראש שלא יעמדו בה, אלא מטרתו היתה לפרסם שכל השפע שהוא עומד להשפיע להם, הוא מאת האלקים, אשר רק איש אלקים 'מהול', שבא בברית עם האלקים רשאי ומסוגל להשפיע להם, כל השאר חייבים להיות 'נזקקים' לכלכלתם ממנו בלבד!

כי הכוונה האלקית בזה היתה כמבואר בספרי חסידות¹⁵, שכל 'ניצוצות מצרים' יוכנעו ויוכפפו אל יוסף, שיצבור וירכז את כל הניצוצות, דבר שיכניע את קליפת מצרים לקראת ירידת יעקב ובניו מצרימה, כדי להחליש בעתיד את כח השפעתם על בני ישראל.

'לא פרסמת - לא עשית'...

נמצא שזה שהתורה לא פירסמה מאומה אודות 'מבצע מילה המוני' של כל המצרים, הוא בגלל שבאמת מעולם לא מלו המצרים את עצמם - כי לא נענו להצעת יוסף¹⁶, על אף שהפסידו תבואתם הפרטית, כי היה זה מחיר כבד מידי עבורם...

ממילא מובן גם מדוע כ'שהראה להם שהוא מהול' היה זה עבורם סימן מובהק שהוא יוסף אחיהם! כי כל המצרים לא היו נימולים וגם לא שמעו בכלל שהוא דרש דרישה כזו מכל העם המצרי¹⁷, כי דרישתו היתה 'בארבע עיניים', רק עם העשירים הספרים ולא נתפרסמה בציבור...

¹⁵ ראה ספר המאמרים תרל"א ע' קיט. סה"מ תרנ"ד ס"ע קד. לקו"ש ח"ג ע' 824.

¹⁶ וכלשון רש"י 'שהיה אומר להם שימולו' דמשמע שהוא רק 'אמר' להם, אבל לא גזר עליהם למול בכפייה וגם משמע שרק הוא אמר להם, אבל לא נאמר שהם 'נשמעו' להצעתו.

¹⁷ אחרת היו האחים מבינים מעצם הדרישה, שהוא הוא אחיהם האובד, שכן מי מסוגל לדרוש דרישה כזאת, אפילו אם לא קיימה...

